

**КОМУНАЛЬНИЙ ЗАКЛАД ВИЩОЇ ОСВІТИ
«Вінницький гуманітарно-педагогічний коледж»**

В І С Н И К

**НАУКОВО-МЕТОДИЧНИХ ДОСЛІДЖЕНЬ
ВІННИЦЬКОГО ГУМАНІТАРНО - ПЕДАГОГІЧНОГО
КОЛЕДЖУ**

ВИПУСК № 3 (50)

**СПЕЦІАЛЬНИЙ ВИПУСК
(ЗБІРНИК КОНФЕРЕНЦІЙ)**

Вінниця, 2025

ВІСНИК НАУКОВО-МЕТОДИЧНИХ ДОСЛІДЖЕНЬ
Вінницького гуманітарно-педагогічного коледжу
РІШЕННЯ

Національної ради України
з питань телебачення та радіомовлення
щодо реєстрації суб'єкта друкованих медіа
№ 967 від 28 вересня 2023 року
Ідентифікатор медіа – R30-01367
Журнал

Журнал присвячений висвітленню широкого спектру теоретичних та прикладних проблем педагогіки, психології, окремих методик та філології, підтримує традиції інтеграції вишівської науки з практикою, сприяє поширенню досвіду наукової, науково-педагогічної та виробничої діяльності, становленню кадрів вищої кваліфікації; розрахований на спеціальну категорію читачів, зокрема педагогічних та науково-педагогічних працівників закладів вищої, середньої та дошкільної освіти, здобувачів освіти та молодих науковців.

Вісник заснований у січні 2012 року, виходить 3 рази на рік

Мова видання: українська, англійська

Тематичні напрями Вісника:

- Інтеграція науки та практики як механізм ефективного розвитку
- Педагогічні та лінгвістичні аспекти викладання
- Германістика та славістика у сучасному науковому просторі
- Психолого-педагогічні умови формування та розвитку особистості вихованця
- Лабораторія педагогічної майстерності та професійного саморозвитку педагога
- Дисемінація передового педагогічного досвіду
- Challenges in Education
- Відомі імена року
- Проби пера
- Конкурси
- Рецензії

Номер затверджено на засіданні Вченої ради
КЗВО «Вінницький гуманітарно-педагогічний коледж»
Протокол № 5 від 20 листопада 2025 року

Головний редактор: директор КЗВО «Вінницький гуманітарно-педагогічний коледж», спеціаліст вищої категорії, викладач-методист Войцехівський К.Ф.;
відповідальний редактор: методист коледжу, спеціаліст вищої категорії, викладач-методист, Руда Т.В., **медіа-редактор:** канд.пед.наук, доц. Марценюк О.Г.

Редакційна колегія: д-р.пед.наук, проф. Мисліцька Н.А., д-р.філол.наук Войцехівська Н.К., канд.філол.наук, доц. Січкарь С.А. (Уманський державний педагогічний університет ім. П. Тичини)

Відповідальність за зміст статей несуть автори
Матеріали видаються в авторській редакції

В 53 Вісник науково-методичних досліджень Вінницького гуманітарно-педагогічного коледжу : Випуск 3(50) /за заг. ред. К.Ф. Войцехівського. Вінниця : Твори, 2025. 266с.

© КЗВО «Вінницький гуманітарно-педагогічний коледж», 2025

ЗМІСТ

СЛОВО РЕДАКТОРА

РУДА ТЕТЯНА, АТЕСТАЦІЙНИЙ ПЕРІОД: МАРШРУТНИЙ ЛИСТ ЯК ІНСТРУМЕНТ ПРОФЕСІЙНОГО ЗРОСТАННЯ ПЕДАГОГА.....	7
---	----------

ФІЛОЛОГІЧНІ ГОРИЗОНТИ: НАУКОВИЙ, ЛІНГВОДИДАКТИЧНИЙ, ФІЛОСОФСЬКИЙ, СОЦІАЛЬНИЙ, ІНКЛЮЗИВНИЙ, НАЦІОНАЛЬНО-ПАТРІОТИЧНИЙ ВЕКТОРИ

СКРИПНИК НАДІЯ, ЛЕБЕДЬ ЮЛІЯ, КОГУТЮК ОКСАНА, МЕДВЕДЄВА ЛІЛІЯ, ІННОВАЦІЙНІ ПРАКТИКИ ФОРМУВАННЯ МОВНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ.....	11
ГРИМАШЕВИЧ ГАЛИНА, УТОЧНЮВАЛЬНІ ЧЛЕНИ РЕЧЕННЯ ЯК СКЛАДНИК СИНТАКСИЧНОГО ПРОСТОРУ ПРОЗОВИХ ТЕКСТІВ ЗБІРКИ СЕРГІЯ ЖАДАНА «АРАБЕСКИ»	17
КОСТЬ МАР'ЯНА, ПРОБЛЕМИ ВИКОРИСТАННЯ ФЕМІНІТИВІВ У МОВЛЕННІ УКРАЇНЦІВ.....	19
БЕРЕЗОВСЬКА ВІТАЛІНА, ГОНТАР НАТАЛІЯ, ХАРАКТЕРИСТИКА ОНЛАЙН-СЕРВІСУ КАНОТ ЯК ІНСТРУМЕНТУ ДЛЯ АКТИВІЗАЦІЇ НАВЧАННЯ, ПОВТОРЕННЯ ТА ПЕРЕВІРКИ ЗНАНЬ	26
ДІБРОВА ОЛЬГА, ПСИХОЛІНГВІСТИЧНІ МЕХАНІЗМИ ФОРМУВАННЯ МОВЛЕННЄВОЇ КОМПЕТЕНЦІЇ В УМОВАХ ДИСТАНЦІЙНОГО НАВЧАННЯ.....	30
СТРЕМБІЦЬКА ЛАРИСА, КОМПЕТЕНТІСНИЙ ПОТЕНЦІАЛ ПОЛЬСЬКИХ ФРАЗЕОЛОГІЧНИХ ОДИНИЦЬ У НАВЧАННІ ПОЛЬСЬКОЇ МОВИ ЯК ІНСТРУМЕНТУ МІЖКУЛЬТУРНОГО ДІАЛОГУ.....	33
ФЕДОРЦОВА ОЛЕНА, МЕТОД КРЕАТИВНОЇ СТРУКТУРОВАНОЇ ІМПРОВІЗАЦІЇ В ПРОЦЕСІ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ-ФІЛОЛОГІВ.....	36
ЦЕПКАЛО ТЕТЯНА, ОСОБЛИВОСТІ ФУНКЦІОНУВАННЯ МОЛОДІЖНОГО СЛЕНГУ У ПІДЛІТКОВІЙ ПЕРІОДИЦІ	39
МАРЦЕНЮК ОЛЕНА, ВИШНЕВСЬКА ЮЛІАНА, ФУРМАНЮК НАТАЛІЯ, КРИВОШЕЄВА ЛІЛІЯ, НАЗАРОВА АНЖЕЛІКА, ТВОРЧІСТЬ ПЕРЕКЛАДАЧА ЯК СПІВТВОРЧІСТЬ: СОЦІОЛІНГВАЛЬНИЙ ТА ЛІНГВОКУЛЬТУРНІ АСПЕКТИ.....	46
ЛУЦИНКЕВИЧ ЛЮДМИЛА, РЕФЛЕКСИВНА СКЛАДОВА У ПІДГОТОВЦІ МАЙБУТНІХ ВЧИТЕЛІВ ДО ІНКЛЮЗИВНОГО НАВЧАННЯ	54
БАРЩЕВСЬКА ІННА, РОЛЬ КАЗКОТЕРАПІЇ В ОСМИСЛЕННІ ВАЖЛИВИХ ЖИТТЄВИХ ЯВИЩ, ЗАСВОЄННІ ЦІННОСТЕЙ І МОРАЛЬНИХ НОРМ	59
БЕВЗА ДІАНА, РЕПРЕЗЕНТАЦІЯ ЖІНОЧОГО ГОЛОСУ У ДИСКУРСІ СУЧАСНОЇ ПРОЗИ.....	61
ВІННИЦЬКА АННА, ЕТИМОЛОГІЯ АНГЛОМОВНОЇ СУЧАСНОЇ ТЕРМІНОЛОГІЇ ТА ЇЇ ПЕРЕКЛАД НА УКРАЇНСЬКУ МОВУ	65
ГАЛЬЯНОВА ОЛЕНА, ГОТОВНІСТЬ ВЧИТЕЛЯ ДО ПОДОЛАННЯ НАВЧАЛЬНИХ ВТРАТ У СУЧАСНІЙ ПОЧАТКОВІЙ ШКОЛІ.....	69
ІЩУК ВІКТОРІЯ, ШЕВЧУК АННА, ЕМОЦІЙНИЙ ІНТЕЛЕКТ ДОШКІЛЬНИКІВ.....	74
КІСЕЛЬОВ ДМИТРО, МЕТОДИКА ВИВЧЕННЯ ТВОРЧОСТІ Е.М. ХЕМІНГУЕЯ: РАННІЙ ЕТАП.....	79

ПЛАХОТНЮК ВІКТОРІЯ, ЕКОЛОГІЧНЕ ВИХОВАННЯ ПІДЛІТКІВ У ЗАГАЛЬНООСВІТНЬОМУ НАВЧАЛЬНОМУ ЗАКЛАДІ.....	85
ПОГОРЄЛОВА АЛІНА, ЕТИМОЛОГІЯ АНГЛІЙСЬКИХ ФРАЗЕОЛОГІЗМІВ ТА ЇХНІ УКРАЇНСЬКІ ЕКВІВАЛЕНТИ.....	90
РОМАНУХА ЮЛІЯ, СКРИПНИК НАДІЯ, КЛОЧКО ТЕТЯНА, РОСЛА ІРИНА, ІНКЛЮЗИВНИЙ ПРОСТІР ХУДОЖНЬОЇ ЛІТЕРАТУРИ: СУЧАСНИЙ ПОГЛЯД.....	94
КУШКО ІГОР, ЛИСАК ІГОР, ПІДГОТОВКА ДО НМТ З ІСТОРІЇ УКРАЇНИ В УМОВАХ ВІЙНИ: АНАЛІЗ ВИКЛИКІВ ТА СТРАТЕГІЧНІ РІШЕННЯ.....	98
ЗРАЛКО АННА, СУЧАСНІ МОВНІ ТРЕНДИ В РЕКЛАМІ ТА МАРКЕТИНГУ.....	101

РОЛЬ І ЗНАЧЕННЯ ОСВІТИ У ЗБЕРЕЖЕННІ І РОЗВИТКУ УКРАЇНСЬКОЇ ДЕРЖАВНОСТІ

ШАПОВАЛОВ ВОЛОДИМИР, РОЛЬ ЗНАННЯ ІСТОРІЇ В СТАНОВЛЕННІ НАЦІОНАЛЬНОЇ СВІДОМОСТІ.....	106
КОЗІГОРА МАРІЯ, ОСВІТА ЯК ЧИННИК СТАНОВЛЕННЯ МОРАЛЬНОЇ КУЛЬТУРИ ОСОБИСТОСТІ.....	110
МАРЧУК СЕРГІЙ, ОСВІТНЯ ПОЛІТИКА ЗА КНЯЗЮВАННЯ ЯРОСЛАВА МУДРОГО.....	113
ДЖУРАК СЕРГІЙ, ЗДОРОВ'ЯЗБЕРЕЖУВАЛЬНА ОСВІТА У ПЕДАГОГІЧНІЙ ДІЯЛЬНОСТІ В. СУХОМЛИНСЬКОГО.....	116
МАКУШЕНКО СВІТЛАНА, КЛЮЧ ДО УСПІХУ: ЧОМУ ОСВІТА ЗАЛИШАЄТЬСЯ НАЙВИЩОЮ ЦІННІСТЮ.....	120
СМУШКО ВЛАДИСЛАВ, ТРАДИЦІЇ КОЗАЦЬКОЇ ВІЙСЬКОВО-ФІЗИЧНОЇ ПІДГОТОВКИ.....	123
МАРТИНЮК ЛЕСЯ, МАРТИНЮК ВАДИМ, ОСВІТА ЯК КАТАЛІЗАТОР САМОІДЕНТИЧНОСТІ.....	129
СМАКОТА ЛАРИСА, ПАНАСЕНКО ТЕТЯНА, СУЧАСНІ ПІДХОДИ ДО ФОРМУВАННЯ ЗДОРОВ'ЯЗБЕРІГАЮЧОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ СОЦІАЛЬНОЇ СФЕРИ.....	129
ТОКАР ЛЮБОВ, РОЗВИТОК ПІЗНАВАЛЬНИХ ІНТЕРЕСІВ ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ У ПРОЦЕСІ МЕДІАОСВІТИ.....	135
КРЕВСЬКА ХРИСТИНА, ІНКЛЮЗИВНІ МЕТОДИ НАВЧАННЯ ПРЕДМЕТУ “Я ДОСЛІДЖУЮ СВІТ” У ПОЧАТКОВІЙ ШКОЛІ.....	140
ВОЙТЕНКО ГАЛИНА, ФЕЩЕНКО ЮЛІЯ, ПУБЛІЧНІ ПОДІЇ ЯК ОСВІТНІЙ РИТУАЛ: ФОРМУВАННЯ КОЛЕКТИВНОЇ ІДЕНТИЧНОСТІ ЧЕРЕЗ СВЯТКУВАННЯ.....	142
КУРИЖКА ВІКТОРІЯ, ТАРАСЮК ОЛЬГА, РОЗВИТОК КРИТИЧНОГО МИСЛЕННЯ НА УРОКАХ МАТЕМАТИКИ В УМОВАХ НОВОЇ УКРАЇНСЬКОЇ ШКОЛИ.....	144
СИНЄГУБ ЯРОСЛАВА, ДЖУГОСТРАНСЬКА ІРИНА, ОСВІТА І НАЦІОНАЛЬНА СВІДОМІСТЬ: МІСІЯ В УТВЕРДЖЕННІ УКРАЇНСЬКОЇ ДЕРЖАВНОСТІ.....	147
ЧЕМЕРИС ІРИНА, КОВАЛЬЧУК ІРИНА, ОСВІТА ЯК ЧИННИК ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПРАВ І СВОБОД ЛЮДИНИ В УМОВАХ СУСПІЛЬНИХ ВИКЛИКІВ: МІЖНАРОДНО-ПРАВОВИЙ АСПЕКТ.....	149
ЗАГОРУЙКО НАТАЛІЯ, ЛЕБЕДИНЦЕВА ОЛЕКСАНДРА, ФОРМУВАННЯ ДУХОВНОЇ КУЛЬТУРИ ОСОБИСТОСТІ ЯК СКЛАДОВА ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ ВИХОВАТЕЛІВ.....	153

ЗАЙЧЕНКО ІВАН, ПОГЛЯДИ ГРИГОРІЯ ВАЩЕНКА НА РОЗВИТОК СИСТЕМИ ОСВІТИ В САМОСТІЙНІЙ УКРАЇНІ	157
ЯРОВА АНАСТАСІЯ, ВПЛИВ ІНКЛЮЗИВНОГО НАВЧАННЯ ДЛЯ ПОЛІПШЕННЯ МОТИВАЦІЙНОГО КОМПОНЕНТУ НАВЧАЛЬНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ З ОСОБЛИВИМИ ОСВІТНИМИ ПОТРЕБАМИ.....	161
КАЗАК ОЛЕКСАНДР, ОСВІТА ЯК ФАКТОР РОЗВИТКУ КОМПЕТЕНТНОСТЕЙ ТА ФОРМУВАННЯ ОСОБИСТОСТІ.....	164
КОБУК ОКСАНА, СМОКОВИЧ ТЕТЯНА, ПЕДАГОГІЧНІ СТРАТЕГІЇ РОБОТИ З МУЗИЧНО ОБДАРОВАНИМИ ДІТЬМИ	166
КУЗЬМИНСЬКА ДІНА, ТВОРЧИЙ ВИМІР ОСВІТИ ЯК ФУНДАМЕНТАЛЬНА УМОВА РОЗВИТКУ ТА ВИХОВАННЯ ОСОБИСТОСТІ: КОНЦЕПТУАЛЬНИЙ ОГЛЯД ІДЕЙ КЕНА РОБІНСОНА.....	168
ОЖГО ДАРИНА, БУГАЙЧУК АНАСТАСІЯ, ОСОБЛИВОСТІ ПРОВЕДЕННЯ УРОКІВ ІНТЕГРОВАНОГО КУРСУ «Я ДОСЛІДЖУЮ СВІТ» У ПОЧАТКОВІЙ ШКОЛІ.....	171
ПЕТРУК АННА, ІНТЕРАКТИВНІ ФОРМИ РОБОТИ НА УРОКАХ ІНТЕГРОВАНОГО КУРСУ «Я ДОСЛІДЖУЮ СВІТ» У ПОЧАТКОВІЙ ШКОЛІ	174
СУПРУН ЯНА, НАУМИЧ ВАЛЕРІЯ, МЕТОДИКА ФОРМУВАННЯ ДОСЛІДНИЦЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ	176
САВЧУК ОКСАНА, ОСТАПУК ВІКТОРІЯ, ФОРМУВАННЯ ДЕМОКРАТИЧНИХ ЦІННОСТЕЙ У ЗДОБУВАЧІВ ОСВІТИ ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ ЧЕРЕЗ ГРУПОВІ ФОРМИ РОБОТИ НА УРОКАХ МАТЕМАТИКИ	178
СТАНКЕВИЧ ІННА, НАВЧАННЯ ЯК ДІАЛОГ: РОЗВИТОК КРИТИЧНОГО МИСЛЕННЯ ТА ПРИЙНЯТТЯ ЧУЖОЇ ДУМКИ	180
ЛЯШУК ДАРИНА, СУПРУНОВА АННА, ПРОЄКТНА ДІЯЛЬНІСТЬ ПРИ ВИВЧЕННІ ІНТЕГРОВАНОГО КУРСУ «Я ДОСЛІДЖУЮ СВІТ» В ПОЧАТКОВИХ КЛАСАХ	184
КНЯЖУК ГАЛИНА, СВІТ ГРИ – СВІТ ЕМОЦІЙ: РОЛЬ ІГРОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ У ФОРМУВАННІ ПОЗИТИВНОГО НАСТРОЮ ДИТИНИ.....	186
ЛЮБОВ КИРЧ, ОРГАНІЗАЦІЯ СОЦІАЛЬНО-ПОБУТОВОЇ ТА КОМУНІКАТИВНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ДІТЕЙ З ОСОБЛИВИМИ ОСВІТНИМИ ПОТРЕБАМИ В УМОВАХ СУЧАСНОГО ОСВІТНЬОГО ПРОСТОРУ	191
ШЕВЧУК ОЛЕКСАНДРА, ГЕДЗ ДАР'Я, ВСЕБІЧНИЙ РОЗВИТОК ДІТЕЙ У СУЧАСНІЙ РОДИНІ	195
ОСИП ЮРІЙ, ОСИП МАРІЯ, ФОРМУВАННЯ ПСИХОЛОГІЧНОЇ СТІЙКОСТІ МАЙБУТНІХ СТОМАТОЛОГІВ ЗАСОБАМИ НАВЧАННЯ БІОХІМІЇ В УМОВАХ ВІЙНИ....	199
ГОЛЯ ГАЛИНА, ФОРМУВАННЯ НАЦІОНАЛЬНОЇ ІДЕНТИЧНОСТІ У ПРОЦЕСІ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ ПЕДАГОГІВ.....	204
СВЯТЕНКО БОГДАНА, РІЗНІ ПОГЛЯДИ НА КОНЦЕПЦІЮ СЛОВА “WAR”	207
ПРИСЯЖНЮК ОЛЬГА, МОВНЕ ЗАКОНОДАВСТВО ТА МОВНА ПОЛІТИКА В УКРАЇНІ.....	211
ЛИСИЙ АНАТОЛІЙ, ПОЧАТКОВА ОСВІТА ПІД РУМУНСЬКОЮ ОКУПАЦІЄЮ В ОДНОМУ ПОДІЛЬСЬКОМУ СЕЛІ (1941-1944).....	215
КУШКО ІГОР, ДЕРЖАВНА ПОЛІТИКА НАЦІОНАЛЬНОЇ ПАМ'ЯТІ ЯК СКЛАДОВА НАЦІОНАЛЬНОЇ БЕЗПЕКИ УКРАЇНИ: АНАЛІЗ НОВОГО ЗАКОНОДАВСТВА	219
БУГА ОКСАНА, СУЧАСНИЙ СТАН ТА РИЗИКИ ПІДПРИЄМНИЦЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В ПЕРІОД ВОЄННОГО СТАНУ	222

ОСАДЧУК АЛЛА, УХИЛЕННЯ ВІД СПЛАТИ ШТРАФУ: ПРОБЛЕМНІ АСПЕКТИ КРИМІНАЛЬНО-ВИКОНАВЧОЇ ТА КРИМІНАЛЬНО-ПРОЦЕСУАЛЬНОЇ СТОРОНИ ПИТАННЯ.....	228
МАРІЯ – ВІКТОРІЯ ВІКТОРУК МАДЯРА, ДУХОВНО-МОРАЛЬНЕ ВИХОВАННЯ ЗДОБУВАЧІВ ОСВІТИ НА ХРИСТИЯНСЬКИХ ЦІННОСТЯХ.....	230
ГАЛАЙДА СТАНІСЛАВ, ПСИХОЛОГІЧНИЙ КОМФОРТ У ЗАКЛАДІ ОСВІТИ ЯК УМОВА ГАРМОНІЙНОГО РОЗВИТКУ ОСОБИСТОСТІ	233

МЕТОДИЧНА СКАРБНИЧКА

ІВАНОВА НАДІЯ, «ДІТЛАХИ В САДОЧКУ ГРАЛИ – СВЯТО РАДО ЗУСТРІЧАЛИ»	236
НАГОРНЮК ВАЛЕНТИНА, МАЗУР АЛЬБІНА, РОЗВИТОК МУЗИЧНИХ ЗДІБНОСТЕЙ ЗДОБУВАЧІВ ОСВІТИ В ПРОЦЕСІ ВОКАЛЬНОЇ ТА ІНСТРУМЕНТАЛЬНОЇ ІМПРОВІЗАЦІЇ.....	240
МАШТАЛЯР ЙОСИП, ФОРМУВАННЯ СЦЕНІЧНОЇ КУЛЬТУРИ СТУДЕНТІВ МИСТЕЦЬКИХ СПЕЦІАЛЬНОСТЕЙ У ПРОЦЕСІ ВОКАЛЬНО-ПЕДАГОГІЧНОЇ ПІДГОТОВКИ.....	244
МЕЛЬНИК ЄВГЕН, ФУТЗАЛ ЯК ЗАСІБ ПІДВИЩЕННЯ РУХОВОЇ АКТИВНОСТІ ШКОЛЯРІВ	246
МЕЛЬНИК СВІТЛАНА, РОЛЬ ВИКЛАДАЧА З ДОДАТКОВОГО МУЗИЧНОГО ІНСТРУМЕНТУ У ФОРМУВАННІ ТВОРЧОЇ ІНІЦІАТИВИ ТА ІНТЕРЕСУ ДО МУЗИКИ.....	250
СЛОБОДЯНЮК ОЛЕНА, КОМПЛЕКС ІГРОВИХ ЗАВДАНЬ ДЛЯ РОЗВИТКУ СЕНСОРНО-ПІЗНАВАЛЬНОЇ СФЕРИ ДІТЕЙ З ОСОБЛИВИМИ ОСВІТНІМИ ПОТРЕБАМИ В ПРОЦЕСІ КОРЕКЦІЙНО-РОЗВИТКОВОЇ РОБОТИ.....	255
ТЕРЕПА АЛЛА, МЕТОД ПРОЕКТІВ ЯК ОДНА З ПРОВІДНИХ ТЕХНОЛОГІЙ НАВЧАННЯ МАТЕМАТИКИ В ПЕДАГОГІЧНОМУ КОЛЕДЖІ	262

ВИМОГИ

до підготовки науково-методичних статей

7. Мельник А. Правове регулювання державної мови в Україні. *Вісник державного управління*. 2020. №3. С. 78–85.
8. Панич Г., Іщенко О. Мовне законодавство. URL: <https://esu.com.ua/article-68169> (дата звернення: 09.10.2025).
9. Пахаренко І. Мовна політика та національна ідентичність. *Українська мова*. 2019. №2. С. 45–52.
10. Шевчук О. Вплив глобалізації на мовну політику України. Харків : ХНУ, 2021. 212 с.
11. Мовне законодавство та мовна політика в Україні? Державна мова в Україні? URL: <https://studfile.net/preview/5265227/> (дата звернення: 05.10.2025).

*Стаття надійшла до редакції
17 листопада 2025 р*

**ПОЧАТКОВА ОСВІТА ПІД РУМУНСЬКОЮ ОКУПАЦІЄЮ В ОДНОМУ
ПОДІЛЬСЬКОМУ СЕЛІ
(1941-1944)**

УДК 94(477.44:355.355(498)''1941|1944'):373.3

ЛИСИЙ АНАТОЛІЙ,

кандидат історичних наук, доцент кафедри суспільно-гуманітарних наук
Комунального закладу вищої освіти «Вінницький гуманітарно-педагогічний коледж»,
Почесний краєзнавець України.

Попри нові виклики сьогодення, період минулої війни та окупації залишається однією з найбільш гострих в українському суспільстві тем. Відтак, потребує незаангажованого, об'єктивного, позбавленого міфологізації й ідеологізованого трактування, нових дослідницьких методик та наукового інструментарію. Серед дослідних лакун, зон розлому в історіописанні Другої світової війни в Україні є румунська окупаційна політика, яка реалізовувалася на південно-західних теренах, і зокрема в селі Даньківка Шпиківського району Тульчинського повіту губернаторства Трансністрія (рум. Transnistria).

Даньківку фронт обійшов стороною. Кровопрлитні бої точилися в районі Липовця та Іллінців. 18 липня 1941 р. через село пройшли німецькі та угорські війська [1, с. 290]. Розпочався окупаційний період в історії цього поселення. Про нього свідчать нещодавно розсекречені документи з Державного архіву Вінницької області за 1941-1944 рр.

Одразу, ще за вказівкою німецької окупаційної адміністрації, почалося формування органів місцевого самоврядування. Шостого серпня 1941 р. було створено «Комітет національної ради села Даньківки» до якого ввійшли:

Теремчук Г. Д. – староста;
Музика Я. А. – заступник;
Янченко І. З. – секретар;
Мазик П. Ф. – голова (колгоспу) громади ім. Михайла Коцюбинського;
Музика М. Ф.;
Чорнописький Й. С.;
Колісник П. Ф.
Заводян А. А.;
Литвинюк І. С.;
Ходотай Т. Н.;
Овчарук А. І.;
Мазик Є. Т.;
Колісник О. О. [2, арк.72].

Поряд з відновленням господарського життя вирішувались проблеми налагодження освітнього процесу за румунським зразком. Ще в серпні 1941 р. в «Інструкції для адміністративного управління

губернаторством «Трансністрія» маршалом І. Антонеску було сформовано перші кроки у напрямку реалізації освітньої політики: «1) у галузі освіти – відкрити з 1 жовтня всі школи з вчителями з місцевих кадрів. Мовою викладання може бути за вибором населення, німецька, румунська чи російська; 2) з середніх шкіл відкрити тільки початкові, ремісничі та комерційні, що стосується інших – подивимося пізніше» [3, с. 324].

При дирекції культури губернаторства Трансністрія було сформовано шкільний відділ, який відповідав за формування освітньої навчальної програми за зразком Румунського королівства та здійснював контроль за станом приміщень закладів освіти й їх підготовкою до опалювального сезону. Указом № 6 від 7 вересня 1941 р. цього відділу на території Трансністрії навчальний процес мав розпочатись з 1 жовтня 1941 р. Вчительський корпус, відповідно до указу, створювався з колишніх вчителів, а оплата праці здійснювалася з фондів місцевих органів влади у тому ж розмірі, як і за радянських часів. Органи місцевої влади проводили інвентарізацію, ремонт усіх шкіл та відповідну підготовку шкіл до зимового опалювального сезону. Уся підготовка мала бути завершеною до 28 вересня 1941 р. Указ передбачав відкриття шкільних їдалень, до меню яких входили: «хліб, чай, молоко, мед, мармелад» [4, с. 152].

Навчання було платним, але обов'язковим до сьомого класу. Фінансування початкових шкіл було покладено на місцеві органи влади, які встановили шкільний податок у розмірі не більше ніж 15 марок (або 150 крб) з кожного голови сім'ї здатного працювати. Гроші зібрані представником сільської управи поступали в спеціальний фонд школи, з якого вони розподілялися на утримання школи, купівлю дидактичного матеріалу і виплату заробітної плати персоналу школи [5, арк. 257].

Шпиківський шкільний інспектор провів перевірку закладів освіти району і зробив висновок, що «школи не мають культурного вигляду, не побілені, брудні, подвір'я не огорожені, не скрізь маються клозети [6, арк. 47].

До вчительської праці зголосились Янченко Іван Зіновійович, 1881 року народження та Жолткевич Олена Петрівна, 1893 року народження. На Янченко І. З. були покладені обов'язки завідувача [7, арк. 51].

1 жовтня 1941 р. до першого класу початкової школи с. Даньківки пішли:

Бокієвський Василь – 8 років, другорічник;

Бокієвський Михайло – 7 років;

Журавель Ганна – 7 років;

Журавель Степан – 7 років;

Заводян Станіслав – 8 років, другорічник;

Кудик Олена – 7 років;

Мацик Василь – 7 років;

Мацик Ганна – 7 років;

Мельник Ольга – 8 років, другорічниця;

Музика Дмитро – 7 років;

Овчарук Олена – 7 років;

Осадча Марія Григорівна – 7 років;

Осадча Марія Михайлівна – 7 років;

Осадчий Володимир – 8 років, другорічник;

Панчук Олександр – 7 років;

Рибачук Марія – 8 років, другорічниця;

Соколицький Петро – 7 років;

Теремчук Антоніна – 7 років;

Ткачук Грогорій – 8 років, другорічник;

Ткачук Марія – 8 років, другорічниця;

Ходотай Сава – 7 років;

Чорнописька Катерина – 7 років.

Всього в школі в 1943/1944 навчальному році опановував науки 61 школяр. З них: 28 хлопчиків і 33 дівчини [8, арк. 4-5].

Було складено кошторис на витрати з утримання школи:

Місячна зарплата вчителя – 200 крб;

Прибиральниця – 150 крб;

Доплата за завідування – 50 крб.

Адмінгоспвидатки на н/рік
Опалення – 5000 крб;
Відрядження – 675 крб;
Утримання приміщення – 200 крб;
Поштові витрати – 75 крб;
Біжучий ремонт – 600 крб;
Канцелярські витрати – 80 крб [9, арк. 84].

Здійснювався суворий контроль за відвідуванням учнями занять. Директори шкіл звітували перед районним шкільним відділом про пропуски занять з аналізом причин [10, арк. 1-195]. Не відвідувати школу дозволялося лише у випадку хвороби. У випадку неявки дитини до школи без поважної причини на її батьків міг бути накладений штраф у розмірі 50 крб. Якщо вони були не в змозі сплатити штраф, то з них цей штраф вираховувався за рахунок трудовнів [11, с. 113-114].

Згідно румунської освітньої політики та викликів перед якими постала влада, навчальна література та загальна методика викладання педагогічними працівниками мала відповідати румунській ідеології. Відтак, перед початком навчального процесу постало питання про забезпечення закладів освіти необхідною кількістю «ідеологічно правильною» навчальної літератури. Відповідно до наказу дирекції Губернаторства Трансністрії № 63380/942, директори шкіл збирали й направляли інспектору шкіл всю навчальну літературу. Всі підручники проходили відповідне редагування: з їхніх сторінок прибирали обличчя комуністичних вождів, а агітаційні матеріали та статті були заклеєні [12, арк. 12].

Для реалізації державних інтересів у вихованні молоді цінностей християнської моралі румунськими методистами була розроблена та затверджена освітня програма до предмета «Закон Божий». Священики були зобов'язані на безоплатній основі викладати уроки релігії в школі та допомагати релігійним вихованням

малозабезпеченим учням [13, арк. 374]. У Даньківці церкву було відновлено в травні 1942 р., але з'ясувати прізвище місцевого священика не вдалося [14, арк. 69].

Важливим чинником, що спонукав сільських вчителів погоджуватися на співпрацю з окупаційною владою, була винагорода за виконання ними професійних обов'язків. Місцеві педагоги повинні були б бути повністю забезпечені. Шпиківська претура встановила обов'язкові ціни на сільгосппродукцію: буханка хліба коштувала 1 крб; картопля – 0.50 коп за кілограм; масло коров'яче – 17 крб; м'ясо – 8 крб; олія – 10 крб; цукор – 4 крб [15, арк. 95]. Але з 1942 р. різні відрахування, штрафи, податки, тощо зрізали її до мінімуму. Освітянам ледь вистачало грошей на продукти харчування. Тому місцева громада підтримувала вчителів: завідувач школи Янченко І. З отримав 4 центнера хліба, а вчителька Жолткевич О. П. – 2 центнера у 1942 році [16, арк. 377].

Видавалися документи які регламентували шкільне життя. Так, для проведення шкільних свят був потрібен дозвіл Тульчинського повітового шкільного інспектора Думінте. Урочистості з нагоди закінчення школи у 1942 р. були присвячені 60-річчю Іона Антонеску – керівника (рум. kondukatore) Румунської держави. Один з вчителів повинен був говорити про особистість Маршала і про його роль у справі звільнення Трансністрії. Шкільний хор повинен був виконувати патріотичні пісні, а також і декламації патріотичних віршів [17, арк. 57].

Румунська окупаційна адміністрація активно залучала вчителів та учнів до сільськогосподарських і громадських робіт. Згідно з наказом губернатора Г. Алексану від 23 квітня 1942 р., з початком польових робіт навчання у школах припинялося, а всі учасники освітнього процесу направлялися на сільськогосподарські роботи. Школи

зобов'язувалися мати сад або город площею не менше гектара, врожай з яких розподілявся між шкільною їдальнею (50%) та педагогами відповідно до виконаної ними роботи. Учні доглядали територію навчального закладу, а також дерева в шкільному саду та біля сільських церков [18, с. 109].

Зміна ситуації на фронті в другій половині 1943 р., активний наступ Червоної армії та відступ німецько-румунських військ, призвело до згортання освітньої інфраструктури. У жовтні 1943 р. дирекція

культури видала накази про закриття всіх початкових та середніх шкіл [19, с. 430].

Даньківку було визволено 15 березня 1944 р. Одразу почала діяти Надзвичайна державна комісія з встановлення та розслідування злочинів та збитків заподіяних окупантами. Вона з'ясувала, що «вартість відновлення частково зруйнованого будинку школи складає 7084 крб, витрати на відновлення інвентаря та обладнання – 30944 крб, інших будівель та споруд -2860 крб» [20, арк. 92].

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ ТА ЛІТЕРАТУРИ:

1. Кошолар О. Ф. Історія Печери. Вінниця, 2011. 432 с.
2. Державний архів Вінницької області (далі –ДАВіО) . Ф. Р. 1421. Оп. 1.Спр. 1.
3. Лисенко О. Україна у Другій світовій війні: погляд з ХХІ століття. Історичні нариси: у 2-х т. Т. 1. Київ: Наукова думка, 2010, 735 с.
4. Катарга С. Губернія Трансністрія в 1941-1944 рр. Держава та армія: зб. наук. пр. Львів: Видавництво Національного університету «Львівська політехніка». С. 150-154.
5. ДАВіО. – Ф. Р. 1417. – Оп. 3. Спр. 1.
6. ДАВіО. – Ф. Р. 1417. – Оп. 3. – Спр. 1.
7. ДАВіО. – Ф. Р. 1417. – Оп. 3. – Спр. 4
8. ДАВіО. – Ф. Р. 1417. – Оп. 3. – Спр. 238.
9. ДАВіО. – Ф. Р. 1417. – Оп. 3. – Спр. 41.
10. ДАВіО. – Ф. Р. 1417 – Оп. 8. – Спр. 21.
11. Гальчак С. Відмінності в окупаційній політиці німецьких та румунських загарбників на Поділлі в роки Другої світової війни. *Сьома Могилів-Подільська наукова історико-краєзнавча конференція. Матеріали конференції, 6-7 жовтня 2023 р., м. Могилів-Подільський.*
12. ДАВіО. – Ф. Р. 1410. – Оп. 1. – Спр. 1.
13. ДАВіО. – Ф. Р. 1417. – Оп. 3. – Спр. 12.
14. ДАВіО. – Ф. Р. 1421. – Оп. 1. – Спр. 3.
15. ДАВіО. – Ф. Р. 1417. – Оп. 1. – Спр. 42.
16. ДАВіО. – Ф. Р. 1417. – Оп. 1. – Спр. 17.
17. ДАВіО. – Ф. Р. 1495, оп. 6, спр.3.
18. Бабій Л. Політика румунської окупаційної влади щодо залучення до співпраці сільського населення Вінниччини в роки Другої світової війни. *ВДПУ ім. М. Коцюбинського. Наукові записки. Серія: Історія, 2023. Вип. 45.*
19. Лисенко О. Україна у Другій світовій війні: погляд з ХХІ ст. Історичні нариси: у 2-х т. Т. 2. Київ: Наукова думка, 2010, 650 с.
20. ДАВіО. – Ф. Р. 4897. – Оп. 1. – Спр. 15.

*Стаття надійшла до редакції
26 листопада 2025 р*